

Упровадження формувального оцінювання в початкових класах (методичні рекомендації)

Сьогодні вчителі все більше згадують про поняття формувального оцінювання, яке дозволяє оцінити і скоригувати процес навчання, оскільки здійснюється в процесі навчання, і необхідне для того, щоб з'ясувати, чи успішно учні засвоюють матеріал, а також визначити, як необхідно будувати процес навчання в подальшому. Формувальне оцінювання покладене в основу оцінювання Нової української школи, і учні перших та других класів оцінюються саме за цим принципом.

Міністерство освіти і науки України видало методичні рекомендації, які окреслюють напрями діяльності вчителя щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого циклу навчання (1-2 класи). Рекомендуємо у роботі учителя початкових класів щодо здійснення формувального оцінювання керуватися наказами Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 року № 924 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу в Новій українській школі», від 07.12.2018 № 1362 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення Класного журналу учнів першого класу Нової української школи», від 09.01.2020 № 21 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення Класного журналу учнів першого класу Нової української школи» (зміни до наказу № 1362 від 07.12.2018), від 27.08.2019 № 1154 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів другого класу».

Зазначаємо, що орієнтирами для спостереження та оцінювання є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи. При цьому особливості дитини можуть впливати на темп навчання, унаслідок чого діти можуть досягати вказаних результатів раніше або пізніше від завершення зазначеного циклу чи рівня. У процесі організації контрольної-оцінювальної діяльності необхідно враховувати спостереження за навчальним поступом учнів.

Критерії оцінювання визначаються вчителем (із поступовим залученням до цього процесу учнів) відповідно до кожного виду роботи та виду діяльності учнів).

Спостереження є важливою складовою у процесі постійного процесу оцінювання. Записи спостережень у класі, записи життєвих випадків, портфоліо зі зразками дитячих робіт, опитувальники батьків та інтерв'ю з батьками – все це забезпечує вагомі джерела для оцінювання прогресу дітей у школі. За допомогою спостережень та індивідуалізованого оцінювання

варто враховувати індивідуальні відмінності дітей відповідно до загальних етапів дитячого розвитку.

Таким чином, рекомендуємо оформити зошит *спостереження вчителя*, який може містити індивідуальну картку поступу учня, діагностичні роботи (загальні результати), оцінювальний аркуш, індивідуальна картка оцінювання. Наголошуємо, що зошит спостережень учителя ведеться у довільній формі, є його особистим документом і не підлягає перевірці з боку адміністрації.

При формувальному оцінюванні варто акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень учнів, враховувати, що оцінюється не учень, а його робота. Саме тому вчитель може заповнювати *індивідуальну картку навчального поступу учня*, щоб зафіксувати прогрес. Також учитель може робити *оцінювальний аркуш* для класу чи групи, щоб визначити рівень засвоєння матеріалу відповідно до навчальної програми. Учитель може самостійно розробити оцінювальний аркуш для групи учнів з метою визначення рівня засвоєння матеріалу кожного розділу відповідно до навчальної програми.

Оцінювання – процес встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом предмета відповідно до вимог чинних навчальних програм. Його результатом є педагогічна оцінка, яка відображається в оцінювальних судженнях і висновках учителя вербально, або в балах. Виставлення балів обов'язково супроводжується оцінювальними судженнями. Оцінювання у початковій школі ґрунтується на врахуванні рівня досягнень учня/учениці, а не ступеня його невдач.

Результати оцінювання навчальних досягнень учнів є конфіденційною інформацією, доступною лише для дитини та її батьків (або осіб, що їх замінюють).

Варто зазначити, що *підсумкове тематичне оцінювання* учнів у другому класі здійснюється протягом навчального року за результатами опанування теми, кількох тем, розділу програми тощо. *Підсумкове завершальне оцінювання* здійснюється в кінці навчального року з метою визначення освітніх завдань для реалізації індивідуального підходу до дитини в процесі подальшого навчання.

Підсумкове тематичне оцінювання здійснюється вербально за результатами виконання діагностичних робіт. Письмові діагностичні роботи учні проводять у зошитах для діагностичних робіт, або на окремих аркушах, бланках. Результатом оцінювання діагностичної роботи є оцінне судження (за свідоцтвом досягнень) або вербальна оцінка, за вибором учителя.

Звертаємо увагу, що Міністерством освіти і науки України рекомендовано проводити діагностичні роботи з таких освітніх галузей: мовно-літературної, математичної, природничої; технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

У класному журналі (права сторінка «Зміст уроку») фіксують факт проведення діагностичної роботи; у колонці під датою (ліва сторінка) – проведення уроку. Діагностичні роботи можуть зберігатися в учнівському портфолію. Документами, які свідчать про результати навчання учнів і підтверджують факт досягнення ними навчальних результатів, є робочі зошити учнів, робочі аркуші з виконаними роботами, зошити для діагностичних робіт, учнівські портфолію. Зошити для діагностичних робіт, учнівські портфолію рекомендовано зберігати у школі.

Отже, навчання й оцінювання – нероздільні процеси. Педагогічне оцінювання є одним із найважливіших елементів сучасного навчального процесу. Від правильної організації оцінювання більшою мірою залежить ефективність управління навчальним процесом. Формувальне оцінювання – це цілеспрямований неперервний процес спостереження за навчанням учнів; воно є необхідною умовою інтерактивного навчання, у процесі якого формується культура спільного обговорення у класі, розвиваються навички критичного і творчого мислення, а також формується середовище, що заохочує учнів запитувати. Формувальне оцінювання підтримує впевненість учнів у тому, що кожен із них здатен покращити свої результати, оскільки учням наводяться приклади того, що від них очікують.

У процесі роботи з теми «Упровадження формувального оцінювання в початкових класах» рекомендуємо опрацювати джерела:

1. Політична пропозиція до проекту Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс] / Сайт МОН України. – Режим доступу : [http://mon.gov.ua/about/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-\(2016-rik\).html](http://mon.gov.ua/about/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-(2016-rik).html).

2. Вілмут Дж. Використання портфолію для навчання та оцінювання : навч. посібн. / за ред. І. Є.Булах, М. Р. Мруги. – К. : Майстер-клас, 2007. – 48 с.

3. Дементієвська Н. Формуюче оцінювання в курсі допрофільної підготовки за програмою Intel «Шлях до успіху» / Н. Дементієвська // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2012. – № 2. – С. 60–69.

4. Канівець Т. М. Основи педагогічного оцінювання : навчально-методичний посібник / Т. М. Канівець. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – 102 с.

5. Морзе Н. В. Формувальне оцінювання : від теорії до практики / Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П. // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2013. – № 6. – С. 45–57.

6. Полякова О. Реалізація компетентнісного підходу в оцінювальній діяльності вчителя початкових класів / О. Полякова // Рідна школа. – 2013. – № 11. – С. 69–72.

7. Сачок М. В. Американська евалюаційна школа : досвід вирішення соціальних проблем / М. В. Сачок // Міжнародний науковий форум : соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2010. – Вип. 3. – С. 28–41. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2010_3_5.

Методист з початкової освіти
навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності та
професійного розвитку Сумського ОППО

К.В. Шамунова